

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดเลย อย่างยั่งยืน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) มีวิธีการวิจัยดังนี้

3.1 ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1.1 ระยะของการดำเนินกิจกรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยแบ่งระยะการดำเนินกิจกรรมวิจัยออกเป็น 3 ระยะดังนี้

3.1.1.1 ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวทางในการศึกษาและเตรียมการวิจัย ตลอดจนสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ประชุมคณะผู้ดำเนินการวิจัย เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย
- 2) วางแผนศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลงานวิจัยออนไลน์ เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุจากห้องสมุดงานวิจัย และจากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 3) การประชุมของคณะผู้วิจัยเพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1.2 ระยะที่ 2 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลและถอดบทเรียน

เป็นการศึกษาบริบทชุมชน และเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ด้านองค์ประกอบคุณภาพชีวิต การได้รับการสนับสนุนทางสังคม คุณภาพชีวิต และรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดเลย โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของกลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัย ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- 1) ดำเนินกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และคุณภาพ
- 3) แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดเลย อย่างยั่งยืน

3.1.1.3 ระยะที่ 3 สรุปผลการวิจัย

เป็นขั้นการประเมินโครงการ และสรุปผลการวิจัย ประกอบด้วย กิจกรรมดังนี้

- 1) ประชุมคณะนักวิจัย เพื่อสรุปผลและเขียนรายงานการวิจัย
- 2) นำเสนอผลการวิจัย

3.2 ขอบเขตของการวิจัย

3.2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ทำการศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ประกอบด้วยชุมชนในตำบลกุดป่อง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มี 10 หมู่บ้าน คือ บ้านดัว บ้านนาเขิน บ้านนาหนองท่าแพ บ้านปากเลย บ้านนาเขิน บ้านภูบ่อบิด บ้านกม่งชี บ้านใหม่ บ้านตลาดเมืองใหม่ บ้านหนองผักก้าม และบ้านแฮะ

3.2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มีขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาคุณภาพชีวิตชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดเลย ดังนี้

1.5.2.1 รูปแบบการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำเป็นประจำตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน
- 2) บทบาทและการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของผู้สูงอายุ
- 3) บทบาทและการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

1.5.2.2 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

- 1) ด้านครอบครัว ประกอบด้วย การพูดคุย ปรึกษาหารือร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และรูปแบบการอยู่อาศัยในครัวเรือน
- 2) ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย ความสามารถทางกายภาพ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ โรคประจำตัว และสิทธิในการรักษาพยาบาล
- 3) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ และความพอเพียงของรายได้
- 4) ด้านมาตรฐานที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย ความมั่นคงถาวรของบ้าน ที่อยู่อาศัยมีความโปร่งสบาย การมีน้ำใช้อย่างพอเพียง การมีไฟฟ้าใช้ และสภาพแวดล้อมที่ไม่มีมลพิษ

5) การได้รับการสนับสนุนทางสังคม

1.5.2.3 ความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลกุดป่อง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน คือ บ้านดัว บ้านนาเงิน บ้านนาหนอง-ท่าแพ บ้านปากเลย บ้านนาเงิน บ้านภูบ่อบิด บ้านกกม่วงชี บ้านใหม่ บ้านตลาดเมืองใหม่ บ้านหนองผักก้าม และบ้านแฮ่ เนื่องจากตำบลกุดป่องเป็นชุมชนที่มีการริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุแห่งแรกในจังหวัดเลย เมื่อปี พ.ศ. 2553 โรงเรียนผู้สูงอายุเลย 1 หนองผักก้าม ตำบลกุดป่องมีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 2,500 คน (ปี พ.ศ.2553) จากการเปิดตาราง สำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเท่ากับ 345 คน (Yamane, 1973 อ้างถึงใน มารยาท โยทองยศ และคณะ, 2551 : 2-3) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จากกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ ในตำบลกุดป่อง หมู่บ้านละ 40 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน

3.4 เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.4.1.1 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับสถานภาพโดยทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับองค์ประกอบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้านมาตรฐานที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม

ส่วนที่ 3 การได้รับการสนับสนุนทางสังคม เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ส่วนที่ 4 แบบวัดความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ปรับปรุงจากแบบสัมภาษณ์ระดับคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-EREF) เป็นแบบสัมภาษณ์

แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพและเรื่องต่างๆในชีวิตของผู้ถูกสัมภาษณ์ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา ว่าเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 5 รูปแบบการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เกี่ยวกับ กิจกรรมที่ทำใน 1 วัน การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้สูงอายุ

3.4.1.2 ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดเลย ประกอบด้วยประเด็นดังนี้

- 1) การคืนข้อมูล เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 2) จะมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดเลย อย่างไร

3.4.2 วิธีการ/เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

- 3.4.2.1 การลงพื้นที่ภาคสนาม
- 3.4.2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
- 3.4.2.3 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
- 3.4.2.4 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
- 3.4.2.5 การประชุมกลุ่มย่อย

3.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการที่หลากหลายในการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการติดต่ออย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อทำกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการดำเนินโครงการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

3.5.1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

3.5.1.2 แบบสัมภาษณ์ความรู้สึกรู้จัก ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

มีการแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยเป็นช่วงดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ควบคู่ไปกับการตรวจสอบแบบสามเส้า (methodology triangulation approach) เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความตรงและถูกต้อง

3.6 การนำเสนอข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลตามประเภทของข้อมูลดังนี้

3.6.1 ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตาราง ประกอบคำบรรยาย

3.6.2 ข้อมูลเชิงเนื้อหา นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์